

Maa ja ruumiloome programm 2025–2028

1. Programmi üldinfo

Tulemusvaldkond	Elukeskkond, liikuvus ja merendus
Tulemusvaldkonna eesmärk	Eestis on kõigi vajadusi arvestav elukeskkond, liikuvuslahendused ning konkurentsivõimeline majandus.
Valdkonna arengukava/ Programmi nimi	Eesti 2035, Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030, Üleriigiline planeering (edaspidi <i>ÜRP</i>) 2030+
Programmi eesmärk	Maa ja ruumiloome programm 2025—2028
Programmi eesmärk	Kõikjal Eestis on kvaliteetne ja konkurentsivõimeline elu- ja ettevõtluskeskkond ning kestlik maakasutus koos kvaliteetsete ja kättesaadavate teenustega.
Programmi periood	4 aastat (2025–2028)
Peavastutaja (ministeerium)	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (edaspidi <i>MKM</i>)
Kaasvastutajad (oma valitsemisala asutused)	Maa- ja Ruumiamet (edaspidi <i>MaRu</i>)
Kaasvastutaja ministeerium	Regionaal- ja Põllumajandusministeerium (edaspidi <i>ReM</i>), Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet (edaspidi <i>PRIA</i>)

Sisukord

1. Programmi üldinfo	1
Sisukord.....	2
2. Sissejuhatus	3
3. Programmi eesmärk, mõõdikud ja rahastamiskava	5
4. Hetkeolukorra lühianalüüs	6
5. Olulised tegevused/sekkumised	9
6. Programmi tegevused	11
6.1. Programmi tegevus – Ruumilise planeerimise poliitika kujundamine ja korraldamine (MKM)	11
6.2. Programmi tegevus – Maakasutuspoliitika kujundamine ja elluviimine (MKM).....	14
6.3. Programmi tegevus – Ruumiandmete hõive, analüüsid ja kättesaadavaks tegemine (MKM)	17
6.4. Programmi tegevus – Maaparanduse poliitika rakendamine (MKM).....	19
6.5. Programmi tegevus – Põllumajandusmaa ja maaparanduse poliitika kujundamine (ReM)	21
7. Programmi juhtimiskorraldus.....	24
LISA 1. Programmi teenuste kirjeldus	25
LISA 2. Teenuste rahastamiskava	30

2. Sissejuhatus

Maa ja ruumiloome programm on üks kuuest tulemusvaldkonna „Elukeskkond, liikuvus ja merendus“ eesmärkide saavutamiseks koostatud programmist. Tegemist on uue programmiga (alates 2025. aastast), mis on koostatud programmide „Põllumajandus, toit ja maaelu 2024–2027“ (maaparandus ja osaliselt maakasutus) ning „Regionaalpoliitika programm 2024–2027“ (ruumiline planeerimine, ruumiandmete tagamine ning maakasutus ja maatoimingud) baasil¹. Tegemist on majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi ja regionaal- ja põllumajandusministeeriumi ühisprogrammiga.

Maa ja ruumiloome programm koosneb viiest programmi tegevusest. MKM vastutab nelja programmi tegevuse eest: ruumilise planeerimise poliitika kujundamine ja korraldamine, maakasutuspoliitika kujundamine ja elluviimine, ruumiandmete hõive, analüüsid ja kättesaadavaks tegemine ning maaparanduse poliitika rakendamine. ReM vastutab programmi tegevuse põllumajandusmaa ja maaparanduse poliitika kujundamine eest.

Programm aitab panustada ÜRO säästva arengu eesmärkidesse² (horisontaalne valdkond) ning panustab riigi strateegilistesse eesmärkidesse, sh otsesemad seosed on järgmiste strateegiatega:

- Eesti pikaajaline arengustrateegia „Eesti 2035“³;
- Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm 2024–2027⁴;
- Üleriigiline planeering „Eesti 2030+“⁵;
- Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030⁶;
- Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava aastateks 2023–2027;
- Ehituse pikk vaade 2035⁷.

Programmi tegevus „**ruumilise planeerimise poliitika kujundamine ja korraldamine**“ panustab peamiselt „Eesti 2035“ strateegilise sihi „Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond“ valdkonnas vajalike muutuste saavutamisse. Ruumiline planeerimine on lisaks käesolevale tulemusvaldkonnale seotud ka kõigi teiste tulemusvaldkondade ning riigi arengut suunavate arengukavadega, mille ruumiliseks väljundiks on üleriigiline planeering. Planeeringu koostamine on ainus võimalus kaaluda erinevate valdkondade ruumilisi vajadusi kindlas asukohas ja vastastikusel koostamisel. Erinevate valdkondade vajaduste terviklik ruumiline lahendamine näitab ka võimalusi ruumilise lahenduse sünergiaks. Koostamisel olev üleriigiline planeering „Eesti 2050“ seab omakorda sihid kõikide uute valdkondlike arengukavade ja riigi pikaajalise arengustrateegia koostamiseks.

Programmi tegevus „**maakasutuspoliitika kujundamine ja elluviimine**“ aitab kaasa „Eesti 2035“ strateegilise sihi „Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond“ saavutamisele ning on seotud ruumilise planeerimise programmi tegevusega, sest maakasutust korraldatakse ruumilise planeerimise ja maatoimingute koostamisel. Maa on piiratud ressurss,

¹ [Strateegilised alusdokumendid | Regionaal- ja Põllumajandusministeerium](#)

² [Ülemaailmsed säästva arengu eesmärgid | Riigikantselei](#)

³ [Strateegia "Eesti 2035" | Eesti Vabariigi Valitsus](#)

⁴ [Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi täitmine | Eesti Vabariigi Valitsus](#)

⁵ [Üleriigiline planeering - Planeerimine.ee](#)

⁶ [Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030 | Regionaal- ja Põllumajandusministeerium](#)

⁷ [Ehituse pikk vaade 2035 | Kliimaministeerium](#)

mille väärtus ajas kasvab, seetõttu kasvavad ka konkurents maale ning nõudmised maa omandi ja kasutusega seotud infole. Maa on vajalik erinevate valdkonnapoliitikatega seotud eesmärkide elluviimiseks. Ühiskonnas muutuvatele vajadustele kiireks reageerimiseks on vaja järjest paindlikumaid maakasutuse suunamise ja ümberkorraldamise võtteid. Maaressurssi, sh riigi maareservi, on vaja hoida ja hallata heaperemehelikult, mh täites omanikukohustusi, suunates seda käibesse ja väärtustades lähtuvalt planeeringujärgsest parimast kasutusest.

Programmi tegevus „**ruumiandmete hõive, analüüsid ja kättesaadavaks tegemine**“ on tihedalt seotud tulemusvaldkonnaga „digiühiskond“, sest hõlmab asukohaga seotud andmete kogumist, hoidmist, töötlemist ja jagamist ning ruumiandmete taristu riiklikku koordineerimist. Tegevus panustab „Eesti 2035“ sihi „Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik“ saavutamisse läbi kvaliteetsete ruumiandmete kättesaadavuse tagamise. Ruumiandmed on andmed, mis otseselt või kaudselt osutavad konkreetsele asukohale või geograafilisele alale, sealhulgas andmekogudes hallatavad andmed, mis kirjeldavad ruumiobjektide asukohta, omadusi ja kuju geograafilises ruumis. Teenuseid saab luua ja andmeid otsuste tegemiseks kasutada, kui andmed on ajakohased ning kogutud ühtsel korrastatud viisil. Asjakohased, usaldusväärsed ja kvaliteetsed e-teenustega kasutajasõbralikult kättesaadavad ruumiandmed on seotud ühiskonna kõigi eluvaldkondadega ning toetavad Eesti keskkonna, julgeoleku, turvalisuse, pärandi, kultuuri jm hoidmist ning riigi, selle erinevate piirkondade ja ettevõtete konkurentsivõime parandamist.

Programmi tegevused „**põllumajandusmaa ja maaparanduse poliitika kujundamine**“ ja „**maaparanduse poliitika rakendamine**“ panustavad „Eesti 2035“ strateegilise sihi „Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“ saavutamisse. Väärindades põllumajandus- ja metsamaad ning tagades toiduga kindlustatuse ja kvaliteetse puidu kättesaadavuse, aidatakse kaasa soodsa majanduskeskkonna loomisele ja põllu- ja metsamajanduse tootlikkuse kasvule. Samuti mõjutab säästlik maakasutus „Eesti 2035“ sihi „Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond“ saavutamist, panustades säästlikku metsandust ergutavatesse tegevustesse, põllumajandusmaa säilimisse ja selle hea seisundi tagamisse ning kestliku põllumajandus- ja metsandustaristu arendamisse ja haldamisse. Põllumajandusmaa sihipärane kasutus ja maaparanduse valdkonna tegevused panustavad „Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030“ alaeesmärgi „Tark ja kestlik põllumajandus, toidutootmine ja maaelu ning ohutu toit ja hoitud keskkond“ saavutamisse. Täpsemalt panustab valdkond arengukava tegevussuuna 4 „Kvaliteetsed sisendid põllumajanduses“ eesmärgi „Põllumajandusmaa võimaldab mitmekesist põllumajandustootmist“ eesmärgi täitmisesse. Selle eesmärgi kohaselt tuleb põllumajanduslikus kasutuses hoida vähemalt üks miljon hektarit põllumajandusmaad. 62% kasutuses olevate põllumajandusmaade viljelusväärtus sõltub veevarusid reguleerivatest maaparandussüsteemide tehnilisest seisundist, sh riigi poolt korras hoitavate ühiseesvoolude seisundist ja toimimisvõimest.

Programmis kavandatud eesmärkide saavutamine on seotud järgmiste välisvahendite meetmete väljatöötamisega:

MKM valitsemisalas:

- Taaste- ja vastupidavusraha (RRF) Taastuenergia kasutuselevõtu kiirendamine
- RePowerEU projekt
- Euroopa Ühendamise Rahastu (CEF)

ReM valitsemisalas:

Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika Eesti strateegiakava aastateks 2023–2027” meetmetega:

- Perioodi 2023–2027 Natura 2000 erametsades elurikkuse soodustamise toetus
- Perioodi 2023–2027 erametsade kliimamuutustega kohanemise investeringutoetus
- Perioodi 2023–2027 metsataimlate arendamise investeringutoetus
- Perioodi 2023–2027 maaparandussüsteemi eesvoolu uuendamise ning keskkonnakaitserajatise ehitamise ja uuendamise investeringutoetus
- Perioodi 2023–2027 maaparandussüsteemi ajakohastamise, keskkonnakaitserajatise ehitamise ja eratee arendamise investeringutoetus
- Perioodi 2023–2027 riigi poolt korras hoitavate ühiseesvoolude uuendamiseks ja seiretehnika soetamiseks investeringutoetuse andmine

3. Programmi eesmärk, mõõdikud ja rahastamiskava

Programmi eesmärk:

Kõikjal Eestis on kvaliteetne ja konkurentsivõimeline elu- ja ettevõtluskeskkond ning kestlik maakasutus koos kvaliteetsete ja kättesaadavate teenustega.

Programmi mõõdikud:

Mõõdik	Tegelik (2023)	Sihttase (2025)	Sihttas e (2026)	Sihttas e (2027)	Sihttase (2028)	Sihttase (2035)
Elukeskkonnaga rahulolu <i>Allikas: ReM</i>	73,5%	74%	75%	75%	76%	>73,5%

Elukeskkonnaga rahulolu mõõdik on oluline mitmes valdkonnas, sh on see ka tulemusvaldkonna mõõdik „Elukeskkond, liikuvus ja merendus“ ning strateegia „Eesti 2035“ sihi „Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond“ mõõdik.

Programmi rahastamiskava (tuhandetes eurodes), MKM valitsemisala

Programmi tegevus	Eelarve		Eelarve prognoos		
	2024*	2025	2026	2027	2028
Kokku	0	-18 026	-16 928	-16 360	-16 360
Ruumilise planeerimise poliitika kujundamine ja korraldamine	0	-2 465	-2 437	-2 399	-2 399
Maakasutuspoliitika kujundamine ja elluviimine	0	-6 209	-5 690	-5 482	-5 482
Ruumiandmete hõive, analüüsid ja kättesaadavaks tegemine	0	-6 972	-6 497	-6 225	-6 225
Maaparanduse poliitika rakendamine	0	-2 379	-2 304	-2 253	-2 253

Programmi rahastamiskava (tuhandetes eurodes), ReM valitsemisala

Programmi tegevus	Eelarve		Eelarve prognoos		
	2024*	2025	2026	2027	2028
Põllumajandusmaa kasutamise ja maaparanduse poliitika kujundamine	0	-17 425	-15 714	-15 323	-15 325

* Kuna tegemist on uue programmiga, siis 2024. aasta eelarvet ei ole võimalik näidata.

Programmi teenuste hinnas sisaldub põhivara kulum. Teenuse hindades kajastatakse amortisatsioonikulu selleks, et kanda investering kuluks soetatava põhivara kasuliku eluea jooksul. Põhivara kulum kajastatakse programmi ja tegevuse tasemel mitterahalistes kuludes. Eelarve maksumus on ilma käibemaksuta.

Teenuste maksumus kujuneb teenuse osutamisega seotud otsestest kuludest (nt inimestele või ettevõtetele suunatud toetused või teenuskohtade ülalpidamine) ja kaudsetest kuludest (teenust osutava asutuse personali- ja majanduskulud). Ka sisaldavad teenuste maksumused tugiteenuste kulusid.

4. Hetkeolukorra lühianalüüs

2023. a uuringust „Elukeskkonnaga rahulolu hindamise metoodika täiendusvõimalused ja andmete kasutamine säästva arengu suunamisel“ selgus, et **Eesti elanike rahulolu oma elukoha elukeskkonnaga 100-punkti skaalal on 73,5**. Võrdluses 2020. aasta tulemustega on Eesti inimeste rahulolu tõusnud. Ruumiloomes kasutatakse rahulolu hinnangut sisendina planeerimistegevusele. Elukeskkonnaga rahuolu peegeldab erinevaid valdkondi nagu looduskeskkonda, majanduskeskkonda, ehitatud keskkonda, kogukonda ja valitsemist.

Ühiskonna püsitatud ruumilise arengu eesmärgid ja kvaliteetset elukeskkonda ei ole üheski ühiskonnakorralduses võimalik saavutada ilma eri valdkondade panuseta. Praegu on koostamisel **üleriigiline planeering „Eesti 2050“**⁸, millega määratakse kogu riigi ruumilise arengu põhimõtted ja suundumused. Võrreldes kehtiva üleriigilise planeeringuga tuleb enam tähelepanu pöörata kliimamuutustele ja julgeoleku olukorrale. Ruumi kvaliteet sõltub siiski olulisel määral valdkondlikest otsustest, mis langetatakse sageli väljapool ruumilist planeerimist. Silmas tuleb pidada, et pelgalt planeeringu koostamisega ei ole võimalik lahendada kõiki eri valdkondades esinevaid probleeme ning eri valdkondadel peab olema valmisolek rakendada planeeringu koostamisel ilmnevat teavet ka valdkondlike otsuste tegemisel.

Planeerimissüsteemi ühiskonnas toimuvate muutustega kohanemiseks on arendamisel **riiklik planeeringute menetlemise infosüsteem** ning koostamisel **planeerimisseaduse muutmise seaduse eelnõu**. Eelnõu koostamisele eelnes ruumilise planeerimise rohelise raamatu⁹ koostamine, planeerimisseaduse järelhindamine¹⁰ ja väljatöötamiskavatsuse koostamine¹¹. **Taastuenergeetika kiiremaks arendamiseks vajalikke seaduse muudatusi** on tehtud ka väljaspool planeerimisseaduse üldist ülevaatamist.

Ruumilise planeerimise valdkonna probleemkohad ja võimalikud lahendused on kirjeldatud 2019. aastal valminud ruumilise planeerimise rohelises raamatus¹² ning 2021. aastal koostamisel olnud Vabariigi Valitsuse juures töötanud rohepoliitika ekspertrühma aruande ruumiplaneerimist käsitlevas osas¹³. Parenduste elluviimine toimub ruumilise planeerimise poliitika ja praktika suunamise kaudu ning vajalikke arendusprojekte ellu viies.

Avalikes huvides maade omandamist viiakse läbi planeeringute elluviimiseks ning MaRu

⁸ <https://riigiplaneering.ee/ulერიigiline-planeering/ulერიigiline-planeering-eesi-2050/ulერიigiline-planeering-2050>

⁹ <https://planeerimine.ee/prr/>

¹⁰ <https://planeerimine.ee/planeerimisseaduse-moju-jarelhindamine/>

¹¹ <https://planeerimine.ee/aktid-ja-kohtulahendid/planeerimisseaduse-uuendamise/>

¹² <https://planeerimine.ee/prr/>

¹³ <https://www.valitsus.ee/valitsuse-eesmargid-ja-tegevused/rohepoliitika>

omandab maid Rail Balticu ja Eesti Raudtee projektides. Maade omandamisel on töömaht hüppeliselt kasvanud, sest ehitusprojektid on korraka valminud, samuti on läbiviidud ehitushankeid ning ajaline surve maade omandamiseks on suurenenud. Töös on arvestatav hulk keerukamaid menetlusi, seotult õigusküsimuste ja vaidlustega, peamiselt väärtuse määramise osas, mis võivad jõuda sundvõõrandamiseni. Ettevalmistamisel on maade omandamised rohetaristu projektide elluviimiseks. Omandamise protsessi on muutnud keerukamaks asjaolu, et omandamistega on tulnud alustada enne ehitusprojektide valmimist, kui täpsed maavajadused ei ole veel teada.

Maakataster viidi 2022.–2024. aastal üle uuele maatoimingute platvormile. Katastri kui riigi põhiregistri eesmärgiks on registreerida kinnisasja piirid ja ruumiline ulatus, väärtus, looduslik seisund ja kasutamist kajastav informatsioon (sh kitsendused), Eesti haldus- ja asustusüksuste ulatus ning tagada selle informatsiooni kvaliteet, säilitamine ning avalikkusele kättesaadavus. Uuele maatoimingute platvormile üleminek tähendab, et seniselt maaüksuse põhiselt katastrilt minnakse üle punktipõhisele, mis loob olulised eeldused andmete täpsustamiseks.

Katastriandmete kvaliteedi parandamine on olnud pidev tegevus, mida oleks vajalik maareformi lõppedes hoogustada. Maareformi käigus kanti maad katastrisse kiiresti ja ebatäpsete kaardiandmete ning mõõdistusviiside alusel, seetõttu on katastriandmete kvaliteet ebahühtlane. Vaid veidi üle poole **katastrisse kantud maaüksustest (51%) ja alla poole piiripunktide arvust (41%) on 2023. aasta lõpu seisuga nõuetekohases kvaliteedis** ehk registreeritud riiklikus ristkoordinaatsüsteemis L-EST. Katastriandmed on aluseks, ehitus- ja planeerimisalasele tegevusele, maamaksu arvestusele jms, mistõttu ühiskonna ootus korrektsete piiriandmete järele on tõusvas trendis. Mida enam tehakse ühiskonnas andmepõhiseid otsuseid, seda kõrgemat kvaliteeti ka katastriandmetelt oodatakse. Üheks katastriandmete parandamise meetmeks on Eesti Topograafia Andmekogu (edaspidi *ETAK*) ja katastriandmete automaatne sidumine, mis muutus võimalikuks uuele maatoimingute platvormile üleminekul. Avaandmete kasutusvõimaluste laienemisega tõuseb maaomanike teadlikkus enda kinnisasjade kohta käivast informatsioonist, seetõttu on tõusvas trendis ka piiriandmete madalast kvaliteedist tulenev piirivaidluste kasv. Ühiskonnal on ootus, et kataster tegeleks senisest enam piiriandmete parandamismenetlustega, tegevust oleks võimalik aktiveerida omandireformi reservfondi (ORF) vahendite kaasamisega. -2023. aasta veebruaris jõustusid maakatastriseaduse ja tõestamiseaduse muudatused **piiratud asjaõiguste ruumiandmete** kindlaks määramiseks. Seonduvalt lisandus 2024. aastal maatoimingute platvormile uue teenusena piiratud asjaõiguse ruumiandmete infosüsteem (edaspidi *PARI*), mis võimaldab piiratud asjaõiguse ja sundvalduse ruumiandmete ettevalmistamise enne notaritehingut. Varasemalt sõlmitud piiratud asjaõiguse lepingute ja sundvalduste kandmiseks maakatastrisse puuduvad vahendid. Vabariigi Valitsusele anti volitus **riigi maareservi säilitamise põhimõtete ja maa maareservi arvamise korra** kehtestamiseks. Volitusnormist lähtuvalt sisustatakse määruses kinnisasja reservi arvamise ja reservist välja arvamise kord ja säilitamise põhimõtted. Kuni 2023. aastani on maareservi jäetud maad analüüsitud vajaduspõhiselt enne müüki või kasutusse suunamist. 2023. aastal töötati välja analüüsi meetodika ja pilootprojektina analüüsiti 1040 kinnisasja. Kogu analüüsi viimine uutele alustele vajab õigusliku regulatsiooni muutmist, mis on töös ja infosüsteemi arendust, mis jääb väljakutseks,. Infotehnoloogiline arendus aitaks lihtsustada riigivara haldamist, lõpetada riigivara ja reformimata maa analüüsimine erinevates andmekogudes, vähendada andmete töötlemisel käsitööd ning tagada riigi kinnisasjade kohta käivate andmete omavaheline võrreldavus.

Maareform on suures osas läbiviidud, maareformi toiminguid on vaja teha 2023. aasta lõpu seisuga veel umbes 12 600 maaüksusel (ligikaudu 0,26% Eesti maismaa pindalast).

Hinnanguliselt 14% neist maaüksustest jäetakse riigi omandisse või antakse munitsipaalomandisse, 21% erastatakse või seatakse maal asuva ehitise omaniku kasuks hoonestusõigus ja ligi 1% maaüksustest tuleb tagastada õigustatud subjektidele või seada korteriomandid. 50% reformimata maatükkidest moodustavad kinnisasjade vahele jäänud iseseisva kasutusvõimaluseta maad (n-õ ribad), mis on tekkinud erinevate maareformi vigade tõttu ja mis on otstarbekas liita mõne piirneva kinnisasjaga. Reformimata maaüksustest 14% osas ei ole tulevane maaomanik teada. Menetluste arv ja liigid võivad muutuda seoses menetluste käigus ilmnevate asjaoludega, sh võib maaüksuste arv kasvada maaüksuste jagamisel. Paljudel juhtudel on maareformi tegevused peatunud õigustatud isikute tegevusetuse (nt lõpule viimata pärimismenetlus) või õigusega koosõlas mitteolevate soovide tõttu või kohaliku omavalitsuse tegevusetuse tõttu maareformi eeltoimingute tegemisel. Maareformi alaste teadmistega ametnike hulk MaRu-s ja kohalikes omavalitsustes väheneb, see vähendab maareformi tempot ning suurendab MaRu koormust nõustamisel ja riigipoolsetes toimingutes. ORF-i kasutamise esmane ja peamine eesmärk on maa- ja omandireformi läbiviimine, seega on maareformi toimingute rahastus suures osas tulnud ORF-ist.

Maareformi käigus on jäetud ja jäetakse riigi omandisse maaüksusi, millel paikneb **teadmata seisundis ja ebaselge õigusliku taustaga ehitisi, prügiladestus, ebaseaduslik maakasutus, või muu lahendamist vajav probleem**. Sellised olukorrad vähendavad riigivara väärtust, takistavad nende kinnisasjade käibesse suunamist ja võivad olla elanikele ohtlikuks, nende lahendamine on ressursimahukas. Maareformi kiirema lõpuleviimise eesmärgil tuleb riigi omandisse jätta maaüksusi, mis vajavad korrastamist. Lisaks on MaRu kohustus hallata maareformi käigus sõlmitud kasutusvalduse ja hoonestusõiguse lepinguid, mille maht iga aasta väheneb. Lisaks riigi omandis olevate maade korrashoiu kohustusele on riigil ka kohustus maksta maamaksu, mille koormus kasvab seoses maamaksuseaduse muudatustega, **Maa väärtuse andmete ajakohastamiseks** viis 2022. aastal Maa-amet läbi maa korralise hindamise ning uued maksustamishinnad võeti kasutusele 01.01.2024 maa maksustamisel ja mitmete riigiga seotud kasutuslepingute kasutustasude hindamisel. Seaduse muudatuse tulemusena hakkavad korralised hindamised toimuma regulaarselt iga nelja aasta tagant, järgmine hindamine on 2026. aastal. 2022. aasta hindamine viidi läbi projektina, mille kulud kaeti ORF-ist. Korralise hindamise kvaliteetseks läbiviimiseks on vajalik, et see oleks rutiinprotsess ning selleks on vajalik suurendada MaRu baaseelarvet 200 000 euro võrra aastas. Seda ei ole olnud võimalik seni teha, mistõttu tuleb 2026. aasta hindamisel leppida kvaliteedi langusega (ei ole võimalik kaasata erasektori kogemust, ei ole võimalik arendada metoodikat). Maamaksu koormuse kasvades võib see tähendada vaidlustuste ja selgituste mahu kasvu.

Ruumiandmete tagamiseks hõivatakse topograafilisi andmeid, hallatakse geodeetilisi, aadressi- ja kohanimeandmeid, analüüsitakse ja avalikustatakse ruumiandmeid.

Viimastel aastatel on tehtud rida arendustegevusi **valmistamaks ette ruumiinfo digipööret**, mille eesmärk on kaasaegsete maa- ja ruumiandmete ja -teenuste tagamine kvaliteetse elukeskkonna ja regionaalarengu toetamiseks. Valminud on kaks laiapõhjalist ärianalüüsi: Geo3D ärianalüüs andmetootmise ja kuvamise üleviimiseks 2D-andmetelt 3D andmetele ning aadresside ja kohanime süsteemi (edaspidi *AKS*) ärianalüüs viimaks uuele kvalitatiivsele tasemele asukoha- ja ligipääsu andmed. Jooksvalt täiendatakse ja arendatakse 3D prototüüpi, katsetatakse tehisintellekti (*Artificial Intelligence*, AI) kasutamist andmehõives ja analüüsis, arendatakse ja treenitakse andmehõive ja -analüüsi mudeleid. Ruumiinfo digipöörde läbiviimise vajadus tuleneb kasvavast vajadusest reaalses maailmas töödeldavate rikastatud ja ristikasutatavate ruumiandmete järele, et tuvastada inimeste liikumismustreid, keskkonda mõjutavaid tegevusi, ligipääsuvõimalusi ja teenuste kättesaadavust, hinnata ja ennetada kliimamuutuste mõjusid (nt üleujutuste riski), muuta linnu järjest nutikamateks.

Euroopa Liidu (edaspidi EL) toetuse toel julgustatakse erametsaomanikke tegema metsa hooldust ning tegelema metsakahjude ennetamise ja kahjustatud metsa taastamisega. Tootlikumad, elujõulisemad ja mitmekesisemad metsad leevendavad kliimamuutusi ja kohanevad muutustega ning paremast puidust saab valmistada enam pika elueaga puittooteid, hoides puidus talletatud süsinik atmosfäärist eemal. Elurikkuse aspekti arvestatakse varasemast enam. Parandatakse kvaliteetse ja erinevat liiki metsapuutaimede kättesaadavust. EL toetuse toel kompenseeritakse erametsamaa valdajatele looduskaitsete piirangute järgimisest saamata jäänud tulu Natura 2000 alal. Samas tuleks tagada, et looduskaitsete piirangute järgmise kompensatsioon oleks õiglane.

Eesti kliimas tagatakse toidu tootmine korras maaparandussüsteemide kaudu, mis suurendavad põllumuldade viljakust ja aitavad kohaneda kliimamuutustega, mille tulemusena tagatakse põllumajandussaaduste saagikus ja põllumajandustootjate sissetulekud. Valdav osa (62%) põllumajanduslikuks tootmiseks sobivast maast on mitukümmend aastat tagasi kuivendatud, kuid maaparandussüsteemid vajavad pidevaid investeeringuid, et tagada põllumajandustootmise tootmis- ja kliimakindlus ning keskkonnakaitsete eesmärgid. EL maaparandustoetuste toel ergutatakse maaparandussüsteemide kaasajastamist ja leevendusmeetmete rakendamist. Toetuste eesmärkide edukaks saavutamise eelduseks on rakendusasutuste administreerimise võimekus.

Maaparanduse valdkonna õigusraamistik on välja kujundatud ja **seda ajakohastatakse** lähtuvalt uuringute tulemustest (leevendusmeetmed kuivendusmõju vähendamiseks) või muudest vajadustest (nt halduskoormuse vähendamine seoses tehnoloogia arenguga). Näiteks järjest **olulisemaks on muutunud ehitusprojektides keskkonnakaitsete osa sisukus** sh mõjula kirjeldus kaitstavatele loodusobjektidele, samuti **juhitakse kooskõlastamistel keskkonna ja kliima teemadele enam tähelepanu.** Järjepidevalt tõstetakse teadlikkust maaparandussüsteemide ehitamise ja hoiu mõjust ning jätkatakse rakendusuringutega.

Maaparandussüsteemide kogupinna suurenemine toimub täna rohkem kui 20 aasta vanuste metsakuivenduse arvele võtmise tõttu. Lihtsustatud korras **enne 01.07.2003 ehitatud maaparandussüsteemi arvele võtmine on võimaldatud 2026. aastani.** Arvele võtmine on ootamatult kaasa toonud suurenenud töökasvu MaRu-le nii suuremahuliste kohapealsete ülevaatuste kui ka keskkonnamõju eelhinnangute tegemise tõttu, sest sageli arvele võetavad maaparandussüsteemid kattuvad kaitstavate loodusobjektidega. Huvi maaparandussüsteemi arvele võtmise vastu on tekitanud erinevad EL algatused nagu looduse taastamise määrus, raadamise määrus ja ka KHG heite vähendamise ja elurikkuse eesmärgil rakendavad meetmed (nt uue maaparandussüsteemi ehitamisel metsamaal on vajalik maksta raadamistasu, see on hoogustanud vanade kraavile arvele võtmise, et pääseda raadamistasust). Õigusaktide uuendamisel ja kliimaeesmärkide rakendamise väljatöötamisel tuleks senisest täpsemalt hinnata tegevuse mõjud kaasnevatele valdkondadele, et sellega ei kaasneks eelarveta ülesandeid rakendajatele ja ohtu ei satuks maaparandustootluste õigeaegne menetlus ja maaparandusseaduses sätestatud tähtaegade kinnipidamine.

Maaparandusinfo kättesaadavus ja kasutajasõbralikuks tegemine eeldab pidevaid GIS tarkavara- ja infosüsteemide arendusi, ennekõike automatiseeritud infovahetust erinevate asutuste vahel (ETAK, keskkonnaregistri, metsaregistri jt asjakohaste andmekogude ja maaparandussüsteemide registri vahel).

5. Olulised tegevused/sekkumised

MKM valitsemisalas:

- **Jätkatakse üleriigilise planeeringu Eesti 2050 koostamist**, et määrata kindlaks Eesti ruumiline struktuur, ruumikasutus ning ajakohased ruumilise arengu põhimõtted, suunised ja suundumused aastani 2050. Töötatakse välja viisid riiklike strateegiliste ja ruumiliste arengueesmärkide tihedamaks sidumiseks nii strateegiate kui ka nende elluviimise tasandil.
- **Maa- ja Ruumiameti moodustamine.** Ruumiloomelise valdkonna ümberkorraldamise üheks eesmärgiks on moodustada amet, mis on asjatundlik partner nii Eesti inimestele, kohalikele omavalitsustele, ettevõtjatele kui ka teistele riigiasutustele ja seda ka rahvusvaheliselt. MaRu on maa- ja ruumivaldkonna kompetentsikeskus, kus on valdkonna terviklik juhtimine ja kujundamine. Ühendamet alustas tööd 01.01.2025, ametisse liideti eeskätt maa ja ruumiloomelise tegevate asutuste funktsioonid. Ametile luuakse terviklik struktuur, identiteet ja organisatsioonikultuur ning kujundatakse ümber teenused.
- **Jätkatakse ruumiandmete 3D digipöördega, et viia andmehõive ja kaarditooted vajalikul määral kolmemõõtmeliseks.** See võimaldaks riiklikel registritel (aadressiandmete süsteem, maakataster, ehitisregister, planeeringute andmekogu jm) uutele 3D-mudelandmetele tuginedes paremini teenuseid osutada ning katta ühiskonna kasvavaid vajadusi kvaliteetsete ja tegelikkust adekvaatselt kujutavate ruumiandmete järele, sh võimaldada alusandmeid reaalse digitaalkaksikutele.
- Ruumilise planeerimise valdkonna arenguks on oluline viia lõpuni **planeerimisseaduse muutmise protsess ja jätkata planeeringute menetlemise infosüsteemi arendamist.** Jätkatakse võimaluste väljatöötamist planeeringumenetluste lihtsustamiseks ja planeeringuandmete kättesaadavuse parendamiseks.
- **Kehtestatakse riigi reservmaa säilitamise põhimõtted ja reservmaaks määramise kord**, mis on eelduseks tervikliku ülevaate loomisele erinevatest avalikest huvidest ja vajadustest, säilitamist vajavatest maadest ja riigile mittevajalikest maadest, mida võib müüa või välja pakkuda vahetusmaana. Ülevaate loomiseks on vajalik infosüsteemi arendus.
- 2025. aastal valmistatakse ette ja 2026. aastal viiakse läbi järgmine **maade korriline hindamine.**
- **Jätkatakse maakatastri andmete kvaliteedi parandamist ja katastri kaasajastamist.** Uutele digitaalsele katastrilahendustele üleminek loob eeldused kiiremaks andmete parandamiseks.

ReM valitsemisalas:

- **Jätkatakse koostöös kohaliku omavalitsuse üksustega üldplaneeringutes keskmisest kõrgema mullaviljakusega põllumajandusmaade (väärtuslike põllumajandusmaade) määramise ja nende kaitse- ja kasutustingimuste seadmisega**, tagatakse kõikides planeeringutes väärtuslike põllumajandusmaade kaitse- ja kasutustingimustest kinnipidamine.
- **Alustatakse ÜPP SK 2023–2027 maaparandustoetuste rakendamist**, et maaparandussüsteemid oleksid kaasajastatud ning aitaksid kohaneda kliimamuutustega ja leevendada negatiivset keskkonnamõju looduskeskkonnale.
- **Jätkatakse ÜPP SK 2023–2027 metsandustoetuste rakendamist**, millega toetatakse tulevikupuistu kasvamist elurikkuse aspekti arvestavalt ja looduskaitse piirangute tõttu saamata jäänud tulu kompenseerimist metsaomanikele.

6. Programmi tegevused

Programmis on viis tegevust. Programmi tegevuste põhjalikumal kirjeldamisel kasutatakse järgmisi sümboleid:

 Väljakutsed; Uuringud ja analüüsid; Projektid; IT-arendused; Koolitused; Pidevad tegevused

6.1. Programmi tegevus – Ruumilise planeerimise poliitika kujundamine ja korraldamine (MKM)

Programmi tegevuse eesmärk: Ruumiline planeerimine loob kõigil planeerimistasanditel eeldused erinevaid arenguvajadusi tasakaalustava, kvaliteetse ja säästliku ruumikasutuse tekkeks läbi andmepõhisuse ja avaliku protsessi.

Programmi tegevuse kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärk saavutatakse kahe teenuse osutamise kaudu, milleks on ruumilise planeerimise poliitika kujundamine MKMis ja selle rakendamine MaRus.

Programmi tegevuse mõõdikud

Mõõdik	Tegelik tase	Sihttase			
	2023	2025	2026	2027	2028
2015. aastal jõustunud planeerimisseaduse alusel kehtestatud üldplaneeringute arv (max 73) <i>Allikas: MaRu</i>	20	56	73	73	73
Kesktes planeeringute andmekogus digitaalselt kättesaadavate planeeringute osakaal <i>Allikas: MaRu</i>	15%	50%	75%	80%	85%

Väljakutsed

 Ruumiplaneerimise volitused on piiratud ja ruumi kvaliteet sõltub oluliselt eri valdkondade otsustest, mis langetatakse väljaspool ruumilist planeerimist. Näiteks maksupoliitikast, transpordipoliitikast, keskkonnapoliitikast, regionaalpoliitikast, energeetikas tehtavatest otsustest ja seatavatest eesmärkidest. Suures osas määrab tegeliku ruumilise arengu üldine majandusareng, laiemad demograafilised suundumused, avaliku sektori ja erasektori koostöövõime ning kohalike omavalitsuste tugevus.

 Eesti ruumilises ja strateegilises planeerimises tuleb valdkondade üleselt teadvustada teravnenud julgeoleku olukorra, kliimamuutuste, kahanemise ja (valg)linnastumise, sh tasakaalustamata tihendamisega seotud probleemide lahendamise vajadust. Rahvastiku protsessid ja -prognoosid näitavad rahvaarvu jätkuvat kahanemist suures osas Eestis. Tagajärjeks on rahvastiku vananemine, väiksem maksutulu laekumine, piirkondlik ebavõrdsus maksutulude laekumisel, ebavõrdne teenuste pakkumine, laialivalgumisest tingitud suurem keskkonnakoormus ning suuremad teenuste osutamise ja taristu korrashoiuga seotud kulud kohalikele omavalitsustele elaniku kohta.

 Viimastel aastatel on tõusnud esile suure mõjuga **Eesti maa- ja ruumikasutusega seotud teemad** — nt kliima- ja keskkonnanäesmärkide rakendamine ruumiloomes, planeerimis- ja kvaliteetse ruumi põhimõtete juurutamine, asustusstruktuur ja pakutavad teenused, kahanemist kohandav planeerimine, elamumajanduse väljakutsed, suurte strateegiliste objektide asukohad jms. Jätkata tuleb uue Eesti keskse ruumilise arengu dokumendi – üleriigiline planeering „Eesti 2050“ koostamist. Eelmine, praegu kehtiv üleriigiline planeering „Eesti 2030+“, koostati aastatel 2010–2012.

 Kohalike omavalitsuste üldplaneeringute koostamine kaasaegsete ruumilise arengu põhimõtete ja suundumuste määramiseks vajab jätkuvalt erinevate valitsusasutuste tihedat koostööd kohalike omavalitsustega. Uusi tänapäevaseid üldplaneeringuid või osaplaneeringuid koostab 2023. aasta seisuga 55 kohalikku omavalitsust, uued üldplaneeringud või omavalitsuse osaplaneeringud on kehtestanud 20 kohalikku omavalitsust. Üldplaneeringute koostamine kestab edasi ka pärast 2024. aastat. Seejuures tuleb tähelepanu pöörata maakonnaplaneeringus määratud riigi huvide kajastamisele kohalike omavalitsuste üldplaneeringutes ja strateegiliste probleemide lahendamisele ruumiplaneerimise lahendustega.

 Vajalik on jätkata ruumilise planeerimise valdkonna digipöördega, et tõhustada ja lihtsustada planeeringute koostamist ja planeeringuandmete kasutamist. See eeldab muuhulgas ühtse andmemudeli väljatöötamist ja jõustamist nii riigi kui ka kohalike omavalitsuste planeeringutes, mis on valdkonna arenguhüppes üheks suuremaks väljakutseks.

 Taastuvenergeetika ja kliimaeesmärkide täitmiseks tuleb toetada kohalikke omavalitsusi tuuleparkide planeerimisel ja julgustada kohalikke omavalitsusi kasutama riigi poolt pakutavat meetet¹⁴ planeerimisel tekkivate raskuste ületamisel laskmata silmist elurikkuse valdkonna eesmärke, maahõive hierarhiat ja maakasutuste muutusest tingitud süsinikubilansi muutust.

Tegevused teenuste kaupa

Ruumilise planeerimise poliitika kujundamine

 Valmistatakse ette ja jõustatakse **planeerimisseaduse muudatused**, et muuta planeerimissüsteemi lihtsamaks, selgemaks ja tõhusamaks ning hoogustada selle tulemusel majanduse arenguks vajalike investeeringute Eestisse toomist.

 Kaardistatakse kasutuses olevad **üldplaneeringu maakasutuse juhtotstarbed ja detailplaneeringu krundi kasutamise sihtotstarbed** ning analüüsitakse ühtse süsteemi loomist, sh arvestades katastriüksuse sihtotstarvete ja ehitise kasutamise otstarvetega. Planeerimisseaduse muutmisega luuakse võimalus ühtse juht- ja sihtotstarvete loendi kehtestamiseks ministri määrusega. Kokkulepitud süsteemi loomine on vajalik ka planeeringute menetlemise infosüsteemi (PLANIS) arendamiseks.

 Keskkonnatasude seaduse muutmise seaduse raames kiirendatakse riigi eriplaneeringute ja kohaliku omavalitsuse eriplaneeringute protsessi taastuvenergeetika projektide tõhusamaks menetlemiseks.

 Parendatakse ruumilise planeerimise protsessi lähtudes **teenusdisaini põhimõtetest**.

¹⁴ <https://www.rtk.ee/meede-kohalike-omavalitsuste-voimestamine-roheliste-investeeringute-tegemisel>

Töötatakse välja **kestliku ruumilise planeerimise ja maakasutuse põhimõtted** nii linnalise kui hajali maalise asustuse tarbeks, et tagada tiheda asustusega alade tugevdamine ning kestliku arengu ja nutika kahanemise põhimõtetega arvestamine ruumilises planeerimises.

Leitakse võimalusi kohalikes omavalitsustes **planeeringuspetsialisti ja arhitekti positsiooni** tugevdamiseks. Samuti tegeletakse lahenduste otsimisega, et tagada pädevus asutustes ja ametites, mis osalevad igapäevaselt planeeringumenetlustes, eriti enda valdkonna vajadustele tuginedes kooskõlastuse andjana.

Kujundatakse **planeerimispraktikat** selliselt, et kaasamine planeeringute koostamisel tagaks kõigile võimaluse oma seisukohtade esitamiseks ja seeläbi leitaks parimaid ruumilahendusi konkreetses asukohas.

Viiakse ellu arendustegevusi ja muudatusi **ruumilise planeerimise rohelises raamatus** välja toodud parendusvajaduste realiseerimiseks.

Osaletakse **rahvusvahelistes võrgustikes** riikliku planeerimispraktika edendamiseks ja makroregionaalsete ruumiliste arenguvajaduste määratlemises, sh Eesti eesistumine Läänemere ruumilise planeerimise koostöövõrgustikus VASAB (2024–2025).

Arendatakse **ruumilise arengu seiremeetodeid**: töötatakse välja maakasutusmuudatuste seireraamistik, seotakse paremini elukeskkonnaga rahulolu mõõtmine ning ruumilise planeerimise poliitika kujundamine ja rakendamine.

Kestliku ja kvaliteetse ruumi planeerimise tööriistakasti prototüübi arendamine ja testimine, et välja töötada kestlikku ruumilist planeerimist toetavad mõõdikud ja praktilised ruumilises planeerimises kasutatavad töövahendid.

Koostatakse ja viiakse ellu **keskkonnamõjude strateegilise hindamise, Natura mõjude hindamise ja asjakohaste mõjude hindamise koolitusprogramm (2024–2025)** ja **ruumiloome koolitusprogramm (2024–2025)**.

Koostatakse **üleriigiline planeering „Eesti 2050“ (2023–2026)**, sh viiakse lõpule selle sisendiks olev **üleriigilise planeeringu asustuse arengutsenaariumite koonduring**.

Jätkatakse **Harju maakonna maavarade teemaplaneeringu (2022—2025)** ja **Rapla ja Pärnu maakondade maavarade teemaplaneeringu (2023—2026)** koostamisega.

Jätkatakse kehtivate **maakonnaplaneeringute planeerimisseaduse kohase ülevaatamisega (2024–2025)**.

Jätkatakse **Tallinn—Narva maantee Haljala—Kukruse lõigu 2+2 riigi eriplaneeringu (2022—2027)**, **Liivi lahe meretuulepargi elektriühenduse riigi eriplaneeringu (2022—2026)** ja **Eesti-Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu (2024–2026)**. Valmistatakse ette **EstLink 3** elektriühenduse rajamiseks vajalike riigi eriplaneeringute algatamine.

Ruumilise planeerimise poliitika rakendamine

 Juurutatakse planeeringute kesket andmekogu (PLANK), et planeeringud oleksid kättesaadavad, sh digitakse tagantjärele varem kehtestatud planeeringud.

 Arendatakse **üleriigilist planeeringute menetluse infosüsteemi (PLANIS),** et tagada tõhusam, kaasavam ja läbipaistvam planeeringute menetlemine (2024–2028).

 Viiakse läbi **ruumilise planeerimise andmete uuring,** mis on vajalik ehitise elukaarega seotud andmemudeli rakendamiseks ning PLANIS arendamiseks (2024–2025).

 Viiakse läbi **kohalike omavalitsuste planeeringute** (üld- ja detailplaneeringud, kohaliku omavalitsuse eriplaneeringud) heakskiidu menetlus ja kontrollitakse nende keskkonnamõju strateegilise hindamise menetluse õiguspärasust. Nõustatakse, juhendatakse ja koolitatakse kohalike omavalitsuste planeerijaid^{15,16}, koostöös ülikoolidega levitatakse ja tutvustatakse valdkonna teadustöid.

Oodatavad tulemused

Ruumiplaneerimine läbi avaliku protsessi on eri arenguvajadusi tasakaalustav ning ruumikasutus kvaliteetne ning säästlik. Ruumilise planeerimise seadusruum ja praktika edendavad häid ruumiotsuseid, mis tagavad inimeste rahulolu elukeskkonnaga.

6.2. Programmi tegevus – Maakasutuspoliitika kujundamine ja elluviimine (MKM)

Programmi tegevuse eesmärk: Maakasutuse otsused ja nende rakendamiseks tehtavad maatoimingud viiakse ellu kooskõlas maakasutuspoliitika põhimõtetega.

Programmi tegevuse kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärk saavutatakse seitsme teenuse osutamise kaudu, millest üks on maakasutuspoliitika kujundamise teenus MKMis ja kuus teenust maakasutuspoliitika rakendamise teenused MaRus. MaRu haldab riigimaid, viib läbi maatoimingud, tegeleb avalikes huvides maade omandamisega, kinnisvara hindamise ja analüüsimisega, teostab katastrimõõdistamist ja -kontrolli ja viib läbi maareformi.

Programmi tegevuse mõõdikud

Mõõdik	Tegelik tase	Sihttase			
	2023	2025	2026	2027	2028

¹⁵ <https://planeerimine.ee/koolitused-infopaevad/>

¹⁶ <https://planeerimine.ee/juhendid-ja-uuringud/>

Osakaal MaRu haldamisel olevatest maaüksustest, mille osas on maareservi analüüs teostatud, % ¹⁷ <i>Allikas: MaRu</i>	74,06%	74,51%	75,85%	76,06%	76,39%
Osakaal rendile antud MaRu hallatavatest põllumajanduslikest maadest, % ¹⁸ <i>Allikas: MaRu</i>	89,30%	90,01%	90,12%	90,16%	90,25%
Kinnisomandi piiriandmete kvaliteet, % ¹⁹ <i>Allikas: MaRu</i>	41,4%	41,6%	41,7%	41,8%	41,9%

Väljakutsed

⚡ Liikuda selle poole, et saaks koostada maa ja ruumiloome valdkonna tervikliku arengukava ning sellest tulenevalt oleks võimalik ellu viia riiklikku kõiki valitsemisalasid katvat maakasutuspoliitikat.

⚡ Maa-ameti maakasutuse ja maatoimingute valdkonna integreerimine MaRu tegevustesse.

⚡ MaRu ressursside vastavusse viimine tegevuste tegelike vajadustega, et tagada maareformi ja sellega seotud tegevuste jätkuv rahastamine (keskendudes kriitiliste ja seadusest tulenevate kohustuste täitmisele), võttes arvesse ka seda, et omandireformi reservfondi rahastus (ORF) lõppeb 2025. aastaga.

⚡ Tervikliku ja detailse ülevaate loomine riigi maareservist, selle seisundist ja tulevikuvaatest.

⚡ Maareformi tegevuste lõpule viimine ja tööprotsesside ümberkorraldamine integreerides need teiste maatoimingute protsessidega.

⚡ Maakatastriandmete kvaliteedi parandamine, täiendamine ja kolmemõõtmeliseks viimine (enne 2024. aasta sõlmitud piiratud asjaõiguste ruumikujude digimine).

Tegevused teenuste kaupa

Maakasutuspoliitika kujundamine

! Kujundatakse **maakasutuspoliitika ja maakasutuse** suundi üleriigilise planeeringu koostamisel ning töötatakse välja **riigi maakasutuspoliitika põhimõtted**.

¹⁷ Analüüsitud kinnisasjade osakaal kogu MaRu haldamisel olevatest kinnisasjadest, (%). Arvestatakse katastriüksuste arvu järgi - maareservi analüüsi läbinud katastriüksuste osakaal (%) kõikide MaRu haldamisel olevate kinnisasjade kogupindalast. Mõõdiku täitmise tempo sõltub maareservi analüüsi töövahendi arenduse võimalusest.

¹⁸ Kasutusse antud põllumajandusliku maa osakaal kogu MaRu hallatavast põllumajandusmaast, % (ha). Arvestatakse MaRu haldamisel olevate maatulundusmaa sihtotstarbega kinnisasjade põllumajandusliku maa pindala järgi - kasutuslepinguga kinnisasjade haritava maa ja loodusliku rohumaa kõlvikute pindalade summa osakaal (%) kogu kinnisasjade MaRu haldamisel olevate maatulundusmaa sihtotstarbega kinnisasjade haritava maa ja loodusliku rohumaa kõlvikute pindalade summast.

¹⁹ Riiklikus ristkoordinaatsüsteemis L-EST registreeritud piiripunktide osakaal (L-EST mõõdistatud piirimärgid - piiri kindlakstegemise märkega piirimärgid) x 100%) / kõik piirimärgid kokku)

 Vaadatakse üle ja vajadusel täiendatakse olemasolevat õigusregulatsiooni eesmärgiga **toetada riigi maakasutuspoliitika põhimõtete elluviimist**, sh riigi ja kohaliku omavalitsuse vaheliste maatoimingute muutmist lihtsamaks, kiiremaks ning läbipaistvamaks, andmekvaliteedi parandamist jms.

 Esindatakse riigi kui maaomaniku huve kõrgema taseme planeeringute menetlustes.

Riigimaade haldamine

 Õigusaktis reguleeritakse üheselt ja selgelt riigi reservmaa sisu, eesmärgid ja reservmaa kasutamise kord. Luuakse reservmaa analüüsi toetav infotehnoloogiline keskkond, mis võimaldaks koondada andmed erinevatest andmekogudest ja parandaks oluliselt ülevaadet riigi maareservis olevate maaüksuste vajalikkusest, kasutusvõimalusest, väärtusest, korrashoiuvajadustest ja sellega seotud kuludest.

 Riigivara portfelist tekib tervikvaade, riigimaaga seotud andmed on kergesti leitavad ning nendele tuginedes lepitakse kokku riigimaa kasutamise suunad. Valmib maareservi detailne analüüs, mida hoitakse ajakohasena.

 Tagatakse **MaRu hallatavate maade heaperemehelik valitsemine ja kuluefektiivne korrashoid** vastavalt kokkulepitud reeglitele. Hoitakse ülevaadet lammutamist vajavatest objektidest, ebaseaduslikest riigimaa kasutusest, korrashoiukuludest jms.

 Võõrandatakse ja antakse kasutamiseks riigimaid, sh selgitatakse välja avalik huvi.

 Taastuvenergia (sh RePowerEU projekt) kasutuselevõtu kiirendamiseks viiakse läbi riigimaaga seotud toimingud.

Maatoimingute läbiviimine

 Riigimaadega tehtavaid toiminguid eesmärgistatakse, tagatakse efektiivsus ja otstarbekus. Järgitakse põhimõtteid riigivara võõrandamisel ja kasutamiseks andmisel.

 Esindatakse riigi kui maaomaniku huve detailplaneerimise, projekteerimise ja ehituse menetlustes, servituutide seadmisel ning maakorraldustoimingutes ja tehingutes.

  Kohaliku omavalitsuse üksuste ja riigi vahelised maatoiminguid muudetakse lihtsamaks, kiiremaks ja läbipaistvamaks.

Avalikes huvides maade omandamine

  Viiakse läbi riigi avaliku huviga taristuprojektide elluviimiseks kinnisasjade omandamise menetlusi, sh Rail Balticu projektiga seotud kinnisasjade omandamiseks.

Kinnisvara hindamine ja analüüsimine

 Hallatakse kinnisvaratehingute andmebaasi, analüüsitakse kinnisvaraturgu ja avalikustatakse tulemused.

  Viiakse läbi 2026. aasta maa korraline hindamine. Vajadus on arendada edasi automaatseid hindamismudeleid, kuna maa hindamise metoodikas on kasutamata võimalusi, mis vajavad täiendavaid analüüse (näiteks tootmismaade ja taristute hindamine) ja masinloetavate andmete arendusi (planeeringute andmed ja tehinguregistri arendused).

  Korraldatakse kinnisasja erakorralise hindamisi ja läbiviimisi.

Katastrimõõdistamise ja -kontrolli teostamine

 Korraldatakse katastri kontrollmõõdistamisi ning järelevalvet litsentseeritud maamõõtjate tegevusele, millega tagatakse katastriandmete kvaliteet.

Maareform

 Maareformi käigus kujundatakse ümber omandisuhted, sh viiakse läbi menetlusi reformimata maal asuvate ehitiste omanike kasuks, maa riigi omandisse jätmiseks või munitsipaalomandisse andmiseks.

 Lahendatakse maareformi käigus tekkinud iseseisvat kasutusvõimalust mitteomavate maatükkide omandiküsimusi.

Oodatavad tulemused

Riigi maakasutuspoliitika ja sellekohased dokumendid, sh õigusaktid, on ajakohased ning riigi seisukohad maareformi, maatoimingute ja maakasutuse küsimustes on antud. Riigi reservmaa sisu, eesmärgid ja reservmaa kasutamise kord on õigusaktis üheselt ja selgelt reguleeritud. Riigi maareserv on hallatud ja hooldatud ning tagatud on parim kasutus. Maaüksuste omandisuhe on seaduslikult ümberkujundatud. Maatoimingud on läbi viidud nõuetekohaselt. Katastrimõõdistamise ja -kontrolli toimingud on tähtaegselt läbi viidud. Maade väärtuse kohta on info olemas.

6.3. Programmi tegevus – Ruumiandmete hõive, analüüsid ja kättesaadavaks tegemine (MKM)

Programmi tegevuse eesmärk: Kvaliteetsed ruumiandmed ja -teenused on igapäevase kättesaadavad ja toetavad tarkade otsuste tegemist.

Programmi tegevuse kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärk saavutatakse kaheksa teenuse osutamise kaudu, mida osutab MaRu, sh kinnisasja ruumilise ja õigusliku ulatuse haldamise (maakatastri andmete osas), ruumiandmete analüüsimise ja avalikustamise ning topograafiliste ja muude andmete hõivamise teenuste ning ehitisregistriiga seotud teenuste kaudu. Valdkonna eesmärkide saavutamiseks teostab MaRu ka aeromõõdistamise ja laserskaneerimise toiminguid ning toodab baasruumiandmeid ja hoiab topograafia andmekogu ajakohasena, samuti haldab geodeetilisi andmeid ja süsteeme.

Programmi tegevuse mõõdikud

Mõõdik	Tegelik tase	Sihttase			
	2023	2025	2026	2027	2028
Kuni 4.a vanuste topograafiliste andmete osakaal, % <i>Allikas: MaRu</i>	80	80	80	80	80
Ruumiandmete kättesaadavus avaandmetena, % <i>Allikas: MaRu</i>	45	55	59	62	65

Väljakutsed

 Ruumiandmete tootmine ja ruumiandmeteenuste arendamine lähtub kasutajate vajadustest ja toimub kaasaegselt. Asja- ja ajakohaste ruumiandmete oskuslik kasutamine peab olema integreeritud igal tasandil otsustusprotsessidesse. Selleks on vajalik ruumiandmeteenuste välja arendamine kasutajate vajadustest lähtuvalt, kasutajate pidev koolitamine andmeid leidma ja kasutama ning kaasajastada ruumiandmete hõivamise süsteem, sh rakendada kolmemõõtmelised andmed ja teenused ning tehisintellekti lahendused (kratid).

 Ruumiandmed kui avaandmed on koostoimelised ja lihtsalt leitavad. Nii INSPIRE direktiiviga nõutud, kui ka siseriiklike andmestike metaandmete koondamise koht on Eesti geoportaali ruumiandmete kataloog, mis vahetab andmeid Eesti avaandmete teabevärvaga. Selliselt on hästi leitavad nii riigiasutuste, kohalike omavalitsuste kui ka vabatahtlike teabevaldajate ruumiandmed. Väljakutseks on, et kõik INSPIRE direktiiviga kaetud ruumiandmete teabevaldajad on teadlikud direktiivi nõuetest ja arvestavad nendega andmete hõivel, haldamisel, töötlemisel ning andmekogude arendamisel.

 Kesksete riiklike ruumiandmerakenduste arendamine. Riiklikud aluskaardid ja aadressiandmed lisatakse koosvõime raamistikku, et riiklike süsteemide arendajad kasutaks alati ajakohast ning kvaliteetset kaardiinfot. E-riigi koodivaramus avaldatakse taaskasutuse ning ühtse kasutajakogemuse eesmärgil kaardiakna kood. Väljakutseks on lisaks kahemõõtmeliste kaarditeenustele luua ka kolmemõõtmelised kaarditeenused ja kaardiakna teenused. Arvestades liikuvuse ja ligipääsetavuse nõudeid arendatakse huviobjektide (POI — *point of interest*) kogumist ja otsingusüsteemidega integreerimist, luuakse kaarditeenuste juurde teekonnaarvutuse süsteem.

 Paindliku analüütika platvormi arendamine., mis tagab keskse ligipääsu erinevatele kaugseire ja ruumiandmetele ning mida saab riigisektoris kasutada targa tellija või lõppkasutaja lahenduste väljaarendamiseks Platvorm.

Tegevused teenuste kaupa

Aeromöödistamine ja laserskaneerimine

 Teostatakse aeromöödistamise ja laserskaneerimise toiminguid, et ruumiandmete lähteandmeteks olevad ortofotod ja lidarandmed saaksid vastavalt plaanile uuendatud.

 Taastuenergia kasutuselevõtu kiirendamiseks uuendatakse seadmeid.

Baasruumiandmete tootmine

 Topograafia andmekogu andmed hoitakse ajakohastena, töötatakse välja AI meetodid topograafia andmete tootmises ja koostatakse RePowerEU taastuenergeetika arendamise alusandmed.

Geodeetilise süsteemi haldamine

 RePower raames uuendatakse ESTPOS võrku, hallatakse riikliku GNSS satelliitandmete keskust ESTPOS ja tagatakse geodeetiliste andmete ajakohasus.

Kinnisasja ruumilise ja õigusliku ulatuse haldamine

 Tagatakse kinnisasja piiri, ruumilise ulatuse, maa väärtuse, maa looduslikku seisundit ja maa kasutamist kajastava informatsiooni kvaliteetne registreerimine maakatastris ja avalikkusele kättesaadavus.

 Maatoimingute platvormi väljaarendamine.

Ruumiandmete analüüsimine ja avalikustamine

 Viiakse lõpuni ja juurutatakse Geo3D arendused. Ajakohastatakse 2D ja 3D tooteid ning tehakse avaandmete teenustena kättesaadavaks, sh API-d. Tagatakse 2D ja 3D ruumiandmete omavaheline ühilduvus.

 Tagatakse INSPIRE ruumiandmete teenuste asjakohasus ja direktiivi nõuetele vastavus.

 Teostatakse ruumianalüüsi toetuste maksmiseks, sh KIK, PRIA jt toetused.

  Tagatakse ESTHubi kaugseire ja ruumiandmete kättesaadavus.

Adressi- ja kohanimeandmete haldamine

 Tagatakse aadresside, kohanime- ja huvipunktiandmete kvaliteet.

 Tagatakse aadressiotsingu teenuse (In-ADS) töökindlus.

 Juurutatakse ja arendatakse aadressi- ja kohanime infosüsteemi (AKS).

Eesti ehitatud keskkonna andmete haldamine

  Ehitus- ja kinnisvarasektorit puudutavate otsuste langetamiseks ja analüüside koostamiseks antakse usaldusväärset infot läbi riiklikult tagatud digitaalse keskkonna.

E-ehituse platvormi ja ehitisregistri ülalpidamine ning arendamine

  Tagatakse tõhus, lihtne ja läbipaistev keskkond ehitise eluringiga seotud menetluste tegemiseks ning erinevate sündmusteenustega sidumiseks.

Oodatavad tulemused

Kvaliteetsed ruumiandmed ja -teenused on kättesaadavad ja kasutuses nii avalikus kui erasektoris tarkade otsuste toetamiseks. Kinnisomandi ulatust kirjeldavad andmed katastris on kvaliteetsed ja avaandmetena kättesaadavad. Topograafilised andmed on valdavalt ajakohased (mitte vanemad kui 4 aastat). Ruumiandmete hulk, mis on kättesaadavad avaandmetena, kasvab.

6.4. Programmi tegevus – Maaparanduse poliitika rakendamine (MKM)

Programmi tegevuse eesmärk: Keskkonnasäästliku maaparandustegevusega tagatakse põllumajandus- ja metsamaa sihtotstarbeline kasutamine.

Programmi tegevuse kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärk saavutatakse kolme MaRu teenuse osutamisega, mis kõik aitavad rakendada maaparanduspoliitikat. Maaparanduspoliitika kujundamine on ReM-i valitsemisalas ning selgitatud vastava programmi tegevuse all. MaRu tegeleb maaparandussüsteemide

ehitamise loamenetlusega ja nende toimimise tagamisega, annab nõusolekuid ja kooskõlastusi ning esitab seisukohti, sh korraldab maaparandussüsteemi ehitamise ja kasutamisega seotud dokumentide, sh tõendusdokumentide taotlemist, samuti maaparandussüsteemide nõuetele vastavuse kontrolli ja järelevalvet ning korraldab hoiutöid riigi poolt korras hoitavatel eesvooludel.

Programmi tegevuse mõõdikud

Mõõdik	Tegelik tase	Sihttase			
	2023	2025	2026	2027	2028
Teostusjoonised on avalikult kättesaadavad <i>Allikas: MaRu</i>	0%	20%	30%	40%	50%

Väljakutsed

- PTA maaparanduse valdkonna tegevuste integreerimine MaRu tegevustesse.
- Maaparandusalane info avalikult kättesaadavaks tegemine ja kaasaegsete geoinfosüsteemide lahenduste arendamine valdkonnas.
- Maaomanike ja maakasutajate vähene teadlikkus maaparandussüsteemide olemasolust ja hoiutööde vajalikkusest, sh maaomanike koostöö olulisusest hoiutööde tegemisel.
- Riigi poolt korras hoitavate ühiseesvoolude ökoloogilise ja tehnilise seisundi tagamine muutuvates oludes (ilmastik, keskkonnapoliitika, piiratud ressursid).
- Keskkonnahoidlike maaparandusvõtete osas vähene teadlikkus ja koolituste vähesus.
- Maaparanduse valdkonna ametnike motivatsiooni hoidmine valdkonnas töötamisel ja ametikoha atraktiivsuse tõstmine ja järelkasvu leidmine.
- Lihtsustatud korras olemasolevate maaparandussüsteemide arvele võtmise taotluste menetlemisega toimetulek, kuna nimetatud taotlusi on esitatud tavapärasest oluliselt enam.
- Sagenev maaparandussüsteemide ehituslubade vaidlustamine. Tasakaalu leidmine erinevate huvigruppide vahel maaparandustegevuse elluviimisel.

Tegevused

- Planeeritakse ja viiakse ellu **maaparanduse valdkonna IT-süsteemide arendusi** ning tänased maaparanduse valdkonna IT süsteemid ühtlustatakse loodavate MaRu infosüsteemidega.
- Viiakse lõpuni olemasolevate **seni registrisse kandmata maaparandussüsteemide lihtsustatud korras arvele võtmine**.
- **Korraldatakse riigi poolt korras hoitavatel eesvooludel vajaduspõhiseid hoiutöid**, arvestades uuringute ja seire tulemustega ning teiste valdkondlike kavadega (veemajanduskavad, üleujutusohjamise kava, kliima muutuste kohanemise kava ja koelmualade programm jt).

 Digitakse maaparandussüsteemide ehitusprojektiandmeid ning digitakse ja avalikustatakse maaparandussüsteemide teostusjooniseid.

 Maaomanikke teavitatakse maaparandussüsteemide olemasolust, nende hoiu vajadusest ja ühishoiu korraldamise võimalusest.

 Rakendatakse maaparandushoiukavasid ja veemajanduskavasid, üleujutuste ohjamise kava, merestrateegia meetmeprogramme, sh osaletakse LIFE SIP WetEST projektis.

 Panustatakse **maaparandusseire metoodika väljatöötamise ja alustatakse seirega**, et tuvastada kliimamuutuste mõju kuivendatud põllumajandusmaade mullaveerežiimile vegetatsiooniperioodil ning keskkonnamõju kuivendatud maatulundusmaa, sh metsamaa kasutusest.

 Korraldatakse **infopäevasisid maaparandussüsteemi kasutajatele, projekteerijatele ja omanikujärelevalve tegijatele.**

Oodatavad tulemused

Maaparandussüsteemi ehitusotsused on põhjalikult ja piisavalt kaalutud ja maaparanduslikud tegevused on nõuetekohaselt elluviidud ja vastavad jätkusuutlikule maaparandussüsteemide korrastamisele. Maaparandussüsteemide omanikud on teadlikud. Maaparandussüsteemide andmed on hõlpsasti kättesaadavad. Maaparanduse valdkonna teenused on uues asutuses jätkuvalt toimivad ja lõimunud sarnaste valdkondadega.

6.5. Programmi tegevus – Põllumajandusmaa ja maaparanduse poliitika kujundamine (ReM)

Programmi tegevuse eesmärk: Põllumajandusmaa ja maaparanduspoliitika valdkonna eesmärk on tagada põllumajandus- ja metsamaa sihtotstarbeline ja jätkusuutlik kasutamine maaparandussüsteemide toimimise, sh riigi poolt korras hoitavate eesvoolude korrashoiu kaudu.

Programmi tegevuse kirjeldus

Tegevus hõlmab maaparanduspoliitika kujundamist, põllumajandusmaa kaitse- ja kasutuspoliitikat, samuti Euroopa Liidu maaparanduse- ja metsandustoetuste andmist ja korraldamist. Programmi tegevusega luuakse eeldused põllumajandusmaa kasutamiseks ja säilitamiseks ning metsa kestlikuks majandamiseks, jätkusuutlikuks ja loodushoidlikuks maaparandusalaseks ehitustegevuseks ning säästlikuks maaparandushoiuks. Sellega tagatakse Eesti põllumajandus- ja metsandussektori konkurentsivõime ja majanduskasv ning väljakujunenud maastiku, sh väärtusliku põllumajandusmaa ja selle mullastiku, säilimine.

Metsandustoetuste eesmärk on ergutada metsaomanikke oma metsi säästlikult majandama ja tagada metsamaa sihtotstarbeline kasutus. Metsandustoetused panustavad metsamaa sihipärase kasutusse, kliimamuutuste leevendamisse ja nendega kohanemisse, säästvasse energiasse ning elurikkuse kaitseks. Põllumajandusmaa kaitse- ja kasutustingimuste eesmärk on tagada eelkõige põllumajandusmaa säilimine ja selle pikaajaline põllumajanduslik tootmisvõimekus.

Programmi tegevuse eesmärk saavutatakse nelja teenuse osutamise kaudu ReM-is ja PRIA-s. Põllumajanduses mitmekesise tootmise võimaldamiseks, sh kestliku põllumajandusmaa säilimiseks ja jätkusuutliku metsa majandamiseks kujundab ReM maaparanduse poliitikat, sh toetusmeetmeid. Kestliku põllumajandusmaa säilimiseks kujundab ReM põllumajandusmaa kasutamise ja kaitse poliitikat. Põllumajanduse Registre ja Informatsiooni Ameti (PRIA) kaudu toetatakse maaparandusega seotud taristu arendamist ja hoidu ning keskkonnakaitserajatiste ehitamist ning metsataimala arendamist. Keskkonnainvesteeringute Keskuse kaudu toetatakse metsandustoetuste andmist.

Programmi tegevuse mõõdikud

Mõõdik	Tegelik tase	Sihttase			
	2023	2025	2026	2027	2028
Maaparandussüsteemide pind (ha) ²⁰ <i>Allikas: MaRu</i>	1 392 143	1 397 300	1 400 000	1 400 000	1 390 000
Maaparandussüsteemidega põllumajandusmaa osatähtsus toetusalusest põllumajandusmaast <i>Allikas: METK</i>	62%	62%	62%	62%	62%
Toetuse abil säästvalt majandatud erametsamaade osakaal kogu erametsamaast ²¹ <i>Allikas: PRIA</i>	5,64%	5,64%	5,64%	5,64%	5,64%

Väljakutsed

- Kuivendussüsteemide amortiseerumise tempo on kiirem, kui võimalused nende kaasajastamiseks (investeeringute nappus).
- Maaparandussüsteemide seisund ja selle mõju leevendamine, maaparandussüsteemide ajakohastamine muutuvates oludes (ilmastik, põllumajandus-ja keskkonnapoliitika, piiratud ressursid).
- Puudub järjepidev seire ja ülevaade maaparandussüsteemide tehnilisest seisundist ja põllumajandusmaa kuivendusseisundist ning kuivendatud maatulundusmaa keskkonnamõju kohta.
- Maaomanike ja maakasutajate vähene teadlikkus maaparandussüsteemide olemasolust ja hoiutööde vajalikkusest, sh maaomanike koostöö olulisusest hoiutööde tegemisel.
- Maaparandusalal aktiivselt tegutsevate ettevõtjate vähesus ja erialaste sh keskkonnahoidlike maaparandusvõtete osas koolituste vähesus ja koolitajate huvi puudus.
- Maaparanduse valdkonna järelkasvu leidmine.

²⁰ Maaparandussüsteemide pind väheneb, sest taastatakse soid ja märgasid metsi, suurendatakse kaitstavate alade pinda, samuti metsastamise sh istandikud ja maaparandussüsteemide amortiseerumise tõttu.

²¹ Andmed saadakse määratud toetuse andmete põhjal ehk 2023. tegelik tase on 2023. aastal taotletud toetuse pind, mille kohta tehtud on toetuse otsused tehtud 2024. aastal.

- Väärtusliku põllumajandusmaa kaitse- ja kasutustingimuste piisavus ja tagamine.
- Metsaomanike suunamine, et nad oma metsi säästlikumalt majandaksid ja teeksid elurikkusega arvestatavaid hooldusraieid.
- Üleminek saamata jäänud tulu õiglasemale kompenseerimisele ÜPP SK sekkumisest elurikkuse soodustamine Natura 2000 erametsades.

Tegevused

Maaparanduspoliitika kujundamine

- Maaparandusõigusaktide ajakohastamine ja rakendamise koordineerimine: maaparandusseaduse muutmine ja maaparandussüsteemi projekteerimismäärde keskkonda käsitleva osa täpsustamine.
- ÜPP SK 2023–2027 investeeringutoetuste rakendamine maaparandussüsteemide sh riigi poolt korras hoitavate ühisesvoolude korrashoiuks.
- Uuringu, millega selgitatakse maaparandushoiutööde mõju ulatus vee-elustikule ja kaitsealadele, korraldamine.
- Maaparandusseire meetodika väljatöötamine ja seirega alustamine kliimamuutuste mõju tuvastamiseks kuivendatud põllumajandusmaade mullaveerežiimile vegetatsiooniperioodil ning kuivendatud maatulundusmaa, sh metsamaa kasutusest tuleneva keskkonnamõju tuvastamiseks.

Põllumajandusmaa kasutamise ja kaitse poliitika kujundamine

- Töötatakse välja õigusakt, mille rakendamisega toetatakse üldplaneeringutega määratud väärtuslike põllumajandusmaade kaitse- ja kasutustingimuste elluviimist ja millega tagatakse väärtuslike põllumajandusmaade tõhus kaitse.
- Väärtuslike põllumajandusmaade kaitse- ja kasutustingimustega arvestatakse kõikide planeeringute koostamisel ja elluviimisel.
- Maakasutust käsitlevate otsustuste tegemisel ja asjakohaste dokumentide kooskõlastamise menetlustes kaalutakse erinevate maakasutusviiside vajalikkuse ja konkureerivate huvide vahel lähtudes eeldusest, et väärtuslik põllumajandusmaa ja selle mullastik on taastumatu loodusressurss.
- Koostöös teiste ministeeriumidega töötatakse välja kinnisasja omandamise kitsendused, millega tagatakse põllumajandus- ja metsamaa omandamisel riigi julgeolekuga seotud põhimõtete rakendamine ning millega välditakse kinnisasjade koondumine kui võimalik oht jätkusuutlikule põllumajandus- ja regionaalarengule.

Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika raames metsandustoetuste andmine

- Erametsades looduskaitseadusest tulenevate piirangute kompenseerimiseks antakse perioodil 2023–2027 Natura 2000 erametsades elurikkuse soodustamise toetust ja metsade kliimamuutustega kohanemiseks investeeringutoetust.

Oodatavad tulemused

Rakendatud maaparandustoetused on aidanud muuta maaparandussüsteemid jätkusuutlikumaks ja keskkonnahoidlikumaks. Maaparanduse õigusaktid on ajakohastatud keskkonnakaitse, kliimaeesmärkide, bürokraatia vähenemise ja kliendisõbralikkuse seisukohalt. Euroopa Liidu metsandustoetused on rakendatud, suurenenud on metsade kestlik, metsa elurikkust arvestav ja tulemuslik kasutamine. Kliimamuutustega kohanemise kontekstis muutuvad metsad mitmeliigilisemaks, mis on vastupidavamad kliimamuutustele. Erametsaomanikele on toetusega õiglasemalt hüvitatud looduskaitsealistest piirangutest saamata jäänud tulu. Õiguslik regulatsioon on väljatöötatud väärtusliku põllumajandusmaa kaitseks.

7. Programmi juhtimiskorraldus

Maa ja ruumiloome programm on kahe ministeeriumi valitsemisala ühisprogramm: programmi peavastutaja on majandus- ja kommunikatsiooniministeerium (MKM) ning kaasvastutaja regionaal- ja põllumajandusministeerium (ReM). Programmi panustavad veel MKMi valitsemisalast Maa- ja Ruumiamet (MaRu) ning ReMi valitsemisalast Põllumajanduse Registre ja Informatsiooni amet (PRIA) ja Maaelu Teadmuskeskus (METK). Programm on seotud Kliimaministeeriumi vastutusalas oleva ehitusvaldkonnaga, kuna MaRu-sse viidud ehitisregistri seotud teenused.

Programmi koostavad MKM ja ReM koos vastavalt oma valitsemisala vastutusvaldkondadele. Programmi kinnitavad majandus- ja tööstusminister ning regionaal- ja põllumajandusminister pärast riigieelarve seaduse vastuvõtmist vastavalt pädevusjaotusele ning see avalikustatakse MKMi ja ReMi kodulehtedel²².

Programmi täiendatakse igal aastal ühe aasta võrra, st kooskõlas riigi eelarvestrateegia ning riigi rahaliste võimalustega. Programmi tegevused toetavad erinevaid tulemusvaldkondi.

Programmis seatud eesmärkide saavutamise ja mõõdikute seiramise eest vastutavad MKM ja ReM vastavalt ülal toodud jaotusele tegevuste lõikes. Iga lõppenud aasta kohta koostatakse programmi tulemusaruanne, mis on sisendiks tulemusvaldkonna „Elukeskkond, liikuvus ja merendus“ tulemusaruandesse. Tulemusaruanded avalikustatakse nii MKMi kui ka ReMi kodulehtedel²³.

Programmi tegevuste elluviimiseks vajalikud olulisemad arendusülesanded lisatakse valitsemisalade asutuste tööplaanidesse, mille raames nende täitmist ka seiratakse.

²² [Tegevuspõhine riigieelarve | Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium \(mkm.ee\)](#)
[Strateegilised alusdokumendid | Regionaal- ja Põllumajandusministeerium \(agri.ee\)](#)

²³ [Tegevuspõhine riigieelarve | Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium \(mkm.ee\)](#)

LISA 1. Programmi teenuste kirjeldus

Teenuse nimetus	Eesmärk	Lühikirjeldus	Vastutaja asutus
<p style="text-align: center;">Programmi tegevus 1: Ruumilise planeerimise poliitika kujundamine ja korraldamine (MKM) Eesmärk: Ruumiline planeerimine loob kõigil planeerimistasanditel eeldused erinevaid arenguvajadusi tasakaalustava, kvaliteetse ja säästliku ruumikasutuse tekkeks läbi avaliku protsessi</p>			
Ruumilise planeerimise poliitika kujundamine	Ruumiline planeerimine loob kõigil planeerimistasanditel eeldused erinevaid arenguvajadusi tasakaalustava, kvaliteetse ja säästliku ruumikasutuse tekkeks läbi andmepõhisuse ja avaliku protsessi.	Üleriigilise planeerimisalase tegevuse suunamine, õigusloome, strateegiliste dokumentide ja juhendite koostamine ruumilise arengu põhimõtete ja suundumuste kujundamiseks, üleriigilise planeeringu, sh mereala planeeringu, riigi eriplaneeringute ja maakonnaplaneeringute koostamise korraldamine, ruumilise planeerimise ühtsete infosüsteemide arendamise koordineerimine, nõustamine (sh koolitamine ja õigusaktide tõlgendamine), rahvusvahelise koostöö ja teadusasutustega koostöö edendamine	MKM
Ruumilise planeerimise poliitika rakendamine	Ruumiline planeerimine loob kõigil planeerimistasanditel eeldused erinevaid arenguvajadusi tasakaalustava, kvaliteetse ja säästliku ruumikasutuse tekkeks läbi andmepõhisuse ja avaliku protsessi.	Ruumilise planeerimise ühtsete infosüsteemide arendamine, planeerimisseaduse alusel kohaliku omavalitsuse planeeringutele heakskiidu andmine, nõustamine (sh koolitamine)	MaRu
<p style="text-align: center;">Programmi tegevus 2: Maakasutuspoliitika kujundamine ja elluviimine (MKM) Eesmärk: Maakasutuse otsused ja nende rakendamiseks tehtavad maatoimingud viiakse ellu kooskõlas maakasutuspoliitika põhimõtetega.</p>			
Riigimaade haldamine	Riigi maade, kasutuslepingute ja nõuete haldamise ülesanded on täidetud õiguspäraselt ja tõhusalt.	Riigi maareservi haldamine, hooldamine, analüüsimine ja parima kasutuse tagamine. Maade võõrandamine kasutusvaldajatele ja hoonestajatele. Riigimaa kasutuslepingute haldamine, sh maareformi käigus sõlmitud kasutusvalduse lepingute pikendamine. Maareformi käigus sõlmitud maa järelmaksu lepingute haldamine ja hüpoteegipidaja ülesannete täitmine. Riigimaa enampakkumisel võõrandamine ja kasutamiseks andmine.	MaRu

Maakasutuspoliitika kujundamine	Õigusraamistik riigi maapoliitika kujundamiseks on loodud ja rakendatud	maakasutuspoliitika kavandamine ja elluviimine, ministeeriumi valitsemisel oleva riigimaaga seotud ülesannete täitmise koordineerimine ning seisukohtade andmine, valdkonda reguleerivate õigusaktide eelnõude ja juhendite ettevalmistamine, nõustamine ja õigusaktide tõlgendamine.	MKM
Maatoimingute läbiviimine	Riigi maaga seotud toimingud on tehtud õiguspäraselt ja tõhusalt.	Riigi huvide kaitsmine detailplaneeringute menetluses ja teede ning tehnovõrkude projekteerimisel. Maa kasutusõiguse (servituut, isiklik kasutusõigus) seadustamine juurdepääsuprobleemide lahendamiseks ning võrguühenduse rajamiseks kodudele ja ettevõtetele. Maa võõrandamine kohalikule omavalitsusele. Riigimaade arvestuse pidamine.	MaRu
Avalikes huvides maade omandamine	Omandamise menetlused avaliku huviga taristuprojektideks on tehtud õiguspäraselt ja tõhusalt.	Riigi avaliku huviga taristuprojektide elluviimiseks kinnisasjade omandamise menetluste läbiviimine, sealhulgas kinnisasjade ostmine, vahetamine, maakorralduse läbiviimine ja sundvõõrandamine. Lisaks maakorraldustoimingute teostamine riigimaade korrastamise eesmärgil ja tehinguteks ettevalmistamisel.	MaRu
Maareform	Maareform on õiguspäraselt lõpetatud, kõik maad kantud maakatastrisse ja saanud omaniku.	Maareformi läbiviimisel riigi toimingute tegemine, sh maa erastamine, riigi omandisse jätmine, munitsipaalomandisse andmine, riigimaale ehitise omaniku kasuks hoonestusõiguse seadmine ja iseseisva kasutusvõimaluseta reformimata maast kinnisasjadele juurdelõigete tegemine. Maareformi-alane nõustamine ja selgituste andmine.	MaRu
Kinnisvara hindamine ja analüüsimine	Kinnisvara väärtuse ja kinnisvaratehingute info on õigustatud isikutele kättesaadav.	Maa korralise ja erakorralise hindamise läbi viimine ning hindamisalane nõustamine. Kinnisvara tehingute andmebaasi haldamine (andmete vastuvõtmine notaritelt ja kättesaadavaks tegemine õigustatud isikutele). Kinnisvaraturu analüüside koostamine ja publitseerimine.	MaRu
Katastrimõõdistamise ja -kontrolli teostamine	Katastriandmete ja maamõõdu kvaliteet on tagatud.	Katastrimõõdistamise ja -kontrolliga parandatakse olemasolevate katastriandmete täpsus ja tagatakse järelevalve litsentseeritud maamõõtjate tegevuse üle.	MaRu
<p>Programmi tegevus 3: Ruumiandmete hõive, analüüsid ja kättesaadavaks tegemine (MKM) Eesmärk: Kvaliteetsed ruumiandmed ja -teenused on igähele kättesaadavad ja toetavad tarkade otsuste tegemist.</p>			

Topograafiliste andmete hõivamine	Topograafilised alusandmed on tõhusalt tagatud.	Eesti topograafia andmekogu tuumandmebaasi pidamine, andmete ajakohastamine ja haldus, andmekvaliteedi tagamine ning andmevahetuse korraldamine. Topograafilisi alusandmeid kasutatakse kaartide tootmisel, teiste andmekogude pidamisel, ruumianalüüside tegemisel, planeeringute koostamisel, maa hindamisel, kitsenduste ulatuse määramisel jm.	MaRu
Geodeetilise süsteemi haldamine	Geodeetilised andmed ja positsioneerimist tagavad võrgud on tõhusalt tagatud.	Geodeetilise süsteemi haldamine, geodeetiliste andmete kogumine ning kättesaadavaks tegemine, geodeetiliste punktide andmekogu pidamine ja ESTPOS (riiklik globaalse positsioneerimise (GNSS) satelliitandmete keskus) haldamine.	MaRu
Kinnisasja ruumilise ja õigusliku ulatuse haldamine	Kinnisasja piirid, ruumiline ulatus jm info on katastris tõhusalt tagatud.	Kinnisasja ruumilise ja õigusliku ulatuse haldamine on maakatastri kui riigi põhiregistri pidamine. See hõlmab kõiki toiminguid, mis on seotud kinnisasja piiri ja ruumilise ulatuse, maa looduslikku seisundit, maa väärtust ja maa kasutamist kajastava informatsiooni registreerimisega katastris ning katastriandmete kvaliteedi, säilimise ja avalikkusele kättesaadavuse tagamisega.	MaRu
Ruumiandmete analüüsimine ja avalikustamine	Ruumiandmed ja -teenused on tõhusalt tagatud.	Ruumiandmete analüüsimine ja avalikustamine hõlmab ruumiandmete ja -teenuste kättesaadavaks tegemist, nendega seotud toodete arendamist ning ruumiandmete analüüsimist.	MaRu
Aadressi- ja kohanimeandmete haldamine	Aadressi ja kohanimeandmed on tõhusalt tagatud.	Aadressiandmete süsteemi haldamine ning koha-aadresside määramise ja aadressiandmete töötlemise ühtne korraldamine. Riikliku kohanimeregistri haldamine.	MaRu
Aeromõõdistamine ja laserskaneerimine	Aeropildistamise ja laserskaneerimise andmed on tõhusalt tagatud.	Aeropildistamise ja -laserskaneerimise korraldamine ning teostamine, aeropildistamise ja kõrgusandmete järeltöötlus, ortofotokaartide ja kõrgusmodelite koostamine ning ajakohastamine. Lennuvahendi ja andmehõive seadmete haldamine.	MaRu

Eesti ehitatud keskkonna andmete haldamine	Ehitussektorit puudutavate otsuste langetamiseks vajalike andmete hoidmine ja väärindamine.	Ehitus- ja kinnisvarasektorit puudutavate otsuste langetamiseks ja analüüside koostamiseks usaldusväärse info kogumine, säilitamine, töötlemine, väärindamine ja sobival kujul kättesaadavaks tegemine läbi riiklikult tagatud digitaalse keskkonna eraisikutele, ettevõtetele, omavalitsustele, riigiametitele ja teistele osapooltele ning selle keskkonna arendamine.	MaRu
E-ehituse platvormi ja ehitisregistri ülalpidamine ning arendamine	Ehitise eluringi menetluste ja tegevuste tõhusamat ja läbipaistvamat läbiviimist toetava riikliku digitaalse keskkonna ülalpidamine ja arendamine.	Ehitise eluringiga seotud menetluste tegemiseks, ehitussektori tootlikkust tõstvate tegevuste läbi viimiseks, erinevate riiklike sündmusteenustega sidumiseks vajaliku töhusa, lihtsa ja läbipaistva riikliku keskkonna ülalpidamine ja arendamine.	MaRu
<p>Programmi tegevus 4: Maaparanduse poliitika rakendamine (MKM) Eesmärk: Keskkonnasäästliku maaparandustegevusega tagatakse põllumajandus- ja metsamaa sihtotstarbeline kasutamine.</p>			
Maaparandussüsteemi ehitamine	Tagada maa kasutatavus ja omaniku teadlikkus maaparandussüsteemidest, seotud riskidest ja kohustustest.	Projekteerimistingimuste, ehituslubade sh keskkonnamõju eelhindangud ja kasutuslubade andamine. Euroopa Liidu ühise põllumajanduse poliitika maaparanduse abinõude rakendamine, maaparandusalal tegutsevate ettevõtete registri volitatud töötleva ülesannete täitmine.	MaRu
Maaparanduse kooskõlastused	Keskkonnasäästliku maaparandusega säilitada maatulundusmaa kasutatavus.	Maaparandussüsteemi toimimist mõjutavate tegevuste ennetamiseks kooskõlastuste andmine. Teostusjooniste ja muu maaparandusteabe väljastamine. Maaparandusühistutega soetud toimingud.	MaRu
Maaparandussüsteemide toimimise tagamine	Tagada maaparandussüsteemide toimimine	Maaparanduse ehituse ja hoiu järelevalve teostamine, riigi poolt korras hoitavate ühisevoolude hoiu korraldamine, maaparandusseire, maaparandussüsteemide registri volitatud töötleva ülesannete täitmine.	MaRu
<p>Programmi tegevus: Põllumajandusmaa ja maaparanduse poliitika kujundamine (ReM) Eesmärk: Põllumajandus- ja metsamaa sihtotstarbeline ja jätkusuutlik kasutamine maaparandussüsteemide toimimise, sh riigi poolt korras hoitavate eesvoolude korrashoiu kaudu on tagatud.</p>			
Põllumajandusmaa kasutamise ja kaitse poliitika kujundamine	Põllumajandusmaa kasutamise ja kaitse poliitika on kujundatud	Põllumajandusmaa kasutamise ja kaitsepoliitika õigusaktide ettevalmistamine ja tõlgendamine, seisukohtade kujundamine ja abinõude kavandamine	ReM

Maaparanduse poliitika kujundamine	Maaparanduse poliitika on kujundatud	Maaparanduspoliitika kavandamine ning seisukohtade andmine, valdkonda reguleerivate õigusaktide eelnõude ja juhendite ettevalmistamine ja ajakohastamine, nõustamine ja õigusaktide tõlgendamine ning valdkonnas vajalike abinõude kavandamine, sh toetusega seotud ülesanded. Maaparandusvaldkonnaga seotud registrite vastutava töötleja ülesannete täitmine.	ReM
Maaparanduse toetuste andmine	Keskkonnasäästliku maaparandustegevusega tagatakse põllumajandus- ja metsamaa sihtotstarbeline kasutamine	Euroopa Liidu ühise põllumajanduse poliitika maaparanduse abinõude rakendamine: maaparandustoetuste taotluste ja maksetaotluste vastuvõtmine; taotluste ja maksetaotluste nõuetekohasuse kontrollimine; taotluste hindamine ja paremusjärjestuse moodustamine; toetuse vähendamine; taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse tegemine; taotluse rahuldamise otsuse muutmine või kehtetuks tunnistamine; riikliku järelevalve teostamine; otsuse või toimingu peale esitatud vaide lahendamine.	PRIA
Metsanduse toetuse andmine	Metsatoetuste eesmärk on ergutada metsaomanikke oma metsi säästlikult majandama ja tagada metsamaa sihtotstarbeline kasutus	Euroopa Liidu ühise põllumajanduse poliitika metsanduse abinõude rakendamine metsandustoetuste taotluste ja maksetaotluste vastuvõtmine; taotluste ja maksetaotluste nõuetekohasuse kontrollimine; taotluste hindamine ja paremusjärjestuse moodustamine; toetuse vähendamine; taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse tegemine; taotluse rahuldamise otsuse muutmine või kehtetuks tunnistamine; riikliku järelevalve teostamine; otsuse või toimingu peale esitatud vaide lahendamine. Teenust viiakse ellu Keskkonnainvesteeringute keskuse (KIK) kaudu.	PRIA

LISA 2. Teenuste rahastamiskava

Teenuste eelarved on indikatiivsed ja on kajastatud täiendava informatsiooni andmiseks.

MKM valitsemisala

Teenus nimi	2025	2026	2027	2028
Ruumilise planeerimise poliitika kujundamine	-1 860 954	-1 851 379	-1 826 884	-1 826 871
Ruumilise planeerimise poliitika rakendamine	-604 294	-585 211	-572 489	-572 489
Kinnisvara hindamine ja analüüsimine	-334 799	-282 542	-269 541	-269 541
Maareform	-1 220 449	-1 059 846	-999 718	-999 718
Maatoimingute läbiviimine	-769 098	-719 954	-692 327	-692 327
Maakasutuspoliitika kujundamine	-268 425	-256 281	-250 670	-250 657
Riigimaade haldamine	-2 641 964	-2 506 716	-2 459 589	-2 459 589
Avalikes huvides maade omandamine	-331 697	-273 501	-242 624	-242 624
Katastrimõõdistamise ja -kontrolli teostamine	-643 043	-591 651	-567 275	-567 275
Topograafiliste andmete hõivamine	-1 449 574	-1 352 814	-1 286 185	-1 286 185
Kinnisasja ruumilise ja õigusliku ulatuse haldamine	-1 858 720	-1 716 382	-1 644 878	-1 644 878
Geodeetilise süsteemi haldamine	-377 368	-330 465	-314 214	-314 214
Ruumiandmete analüüsimine ja avalikustamine	-1 197 681	-1 152 352	-1 116 600	-1 116 600
Aeromõõdistamine ja laserskaneerimine	-603 676	-642 891	-628 265	-628 265
E-ehituse platvormi ja ehitisregistri ülalpidamine ning arendamine	-401 866	-320 557	-316 316	-316 316
Aadressi- ja kohanimeandmete haldamine	-394 494	-404 610	-391 609	-391 609
Eesti ehitatud keskkonna andmete haldamine	-688 152	-577 105	-527 281	-527 281
Maaparandussüsteemide toimimise tagamine	-903 096	-865 215	-839 961	-849 961
Maaparanduse kooskõlastused	-403 200	-384 259	-371 632	-381 632
Maaparandussüsteemi ehitamine	-1 073 200	-1 054 259	-1 041 632	-1 021 632

ReM valitsemisala

Teenus nimi	2025	2026	2027	2028
Maaparanduse poliitika kujundamine	-262 265	-216 177	-195 271	-195 701
Põllumajandusmaa kasutamise ja kaitse poliitika kujundamine	-1 029 565	-980 242	-973 994	-975 062
Maaparanduse toetuste andmine	-7 775 873	-6 752 466	-6 268 774	-6 268 774
Metsanduse toetuse andmine	-9 357 709	-980 242	-973 994	-975 062